

FESTES
DE LA
MERCÈ 1978

CONCERT POPULAR
GRAN TEATRE
DEL LICEU

Programa

PRIMERA PART

Els Mestres Cantors de Nuremberg
(Preludi del I acte)

RICARD WAGNER
(1813 - 1847)

Simfonia Italiana, en la major, Op. 90
Allegro vivace
Andante con moto
Con moto moderado
Saltarel lo. Presto

FÈLIX MENDELSSOHN
(1809 - 1833)

SEGONA PART

Empúries
(Sardana)

EDUARD TOLDRÀ
(1895 - 1962)

Pastoral
(Poema Simfònic)

JULI GARRETA
(1875 - 1925)

Obertura de "Guillem Tell"

GIOACCHINO ROSSINI
(1792 - 1868)

ORQUESTRA "CIUTAT DE BARCELONA"

Direcció: Mestre RAFAEL FERRER

En el programa simfònic d'avui, podem observar com hi conviuen compositors la creació dels quals fou escrita durant la primera meitat del S. XIX, i una mostra ben significativa del que en podríem anomenar *música nacionalista catalana*.

En el primer apartat hi trobem el preludi del primer acte d'«Els Mestres Cantors de Nuremberg», obra poemàtica en la qual Wagner dibuixa ja la viva trama d'aquesta partitura, tan rica en matisos insospitats: el neòfit que rebutja les lleis i les normes dels exàmens als quals el volen subjectar; el mestre que accepta la contestació de la joventut i del talent, l'elogi del «deliri» sense el que «res és possible, ni canvia, ni queda», doncs «res no pot reixir sense una mica de quimera»; la boja nit de Sant Joan excitada, doncs «l'absurd Error fa ràbia» i, finalment, la bellesa de l'escena moralitzant en la que Hans Sachs pot convencer el jove enemic de les lleis de que entri en la gran Ordre dels Mestres... Difícilment podrem negar-li vigència a aquesta obra de fa més d'un segle...

La «Simfonia Italiana», de Mendelsschn, és un dels més típics exponents del simfonisme romàntic. Tota l'obra traspu la felicitat del seu autor quan visqué a l'Itàlia meridional. Ell mateix deia que era l'obra més alegre que havia escrit. El darrer temps, Saltarello-Presto, vol trametre l'atmosfera del Carnaval romà.

I l'obertura de «Guillem Tell», del conegut compositor italià Gioacchino Rossini, amb la qual acaba el concert d'aquesta nit, és, sens dubte, una hàbil mostra del talent del seu autor, que ens podia fer viure la pau de Suïssa, abans de la dominació austríaca, mitjançant un «ranz de les vaques», dansa popular amb la qual s'inicia l'obra i que va seguida d'una tempesta que ja simbolitza la rebel·lió que s'anuncia. Segueix un motiu bucòlic adornat per la flauta i acaba l'obertura en una brillant marxa triomfal.

Heus ací, doncs, tres exponents ben diferents de la música del segle passat, escrita per autors que es conegueren i no es compenetraren ni s'influïren. Es més, l'antagonisme que existí entre Wagner i Rossini, ben dissimulat en la seva relació personal a París, que fou molt respectuosa, era conegut de tothom.

* * *

Les obres centrals del programa fan part de la producció valuosa i rica dels autors catalans que, a començaments del nostre segle, configuraren els corrents nacionalistes al nostre país.

«Empúries», d'Eduard Toldrà, és certament una sardana lliure destinada al concert. Obtingué el Premi del «Foment de la Sardana» de l'any 1926. Curiosament, en aquells anys, l'entitat que va guardonar aquesta obra no admetia distincions entre sardanes «per a ballar» i sardanes «de concert». «No està bé la que no es pot tocar en un concert ni la que no pugui ésser ballada», deien, doncs la sardana és música sense que deixi d'ésser una dansa, i la sardana que és bona, ho és a la plaça i al concert. Eduard Toldrà, l'autor del «Giravolt de Maig», ens va deixar una rica producció sardanística i, sense voler entrar a escatir si hi ha una sardana pensada més per al concert que per a la dansa pròpiament dita, aquesta versió lliure d'«Empúries» és sempre, en tot cas, un encert total, inclosa al costat dels més exigents repertoris simfònics.

Juli Garreta, rellotger i músic nascut a Sant Feliu de Guíxols, va ésser un «intuïtiu prodigiós», com diu Jaume Marill. Tenia, però, una formació musical ben completa, iniciada ja pel seu pare i que perfeccionà en els seus viatges a Bayreuth per conèixer Wagner i també en les sessions musicals a casa seva, fent lectures de tota mena d'obres en curiosos arranjaments que s'adaptaven als instruments de què es podia disposar. El fet és que Juli Garreta fou la causa de que més d'un gran músic del seu temps quedés molt sorprès en saber que no era un professional. Pau Casals incloïa sovint obres de Garreta en els programes de les seves actuacions, dient que «era un rellotger modest que, guiat per l'instint, atacà les grans formes de la música: simfonia, quartet, poema simfònic...»

Va ésser per encàrrec de Casals que Juli Garreta va escriure la «Pastoral», l'any 1922. Crec que hem de reproduir l'extens comentari que de l'obra fa Jaume Marill, que fou un estudiós de l'obra de qui era també el seu amic:

«La *Pastoral* comença amb la presentació del cavaller en una ardida frase entonada pels violoncel·ls; tot seguit apareix la dama, dolça i delicadament caracteritzada per l'oboè i la flauta; ambdues frases es repeteixen, com per afermar més llurs caràcters contraposats, i el diàleg comença. L'orquestra va reflectint els sentiments dels dos personatges —de primer la salutació, després la creixent simpatia—, tot sempre dintre un ambient camperol. Esmert especial mereix la bella frase de la corda, que sembla cantar la serenitat de la natura, que s'eixampla després a tota l'orquestra i en la qual s'intercalen unes delicioses volades dels instruments de fusta.

El diàleg del cavaller i la dama, sempre caracteritzats respectivament pels instruments de corda i pels de fusta, es torna més i més apassionat, cosa que es deixa traslluir especialment en els violins. Els violoncel·ls tornen a insistir en la frase que caracteritza el cavaller, com si ell invités la dama a la dansa. Finalment, i després de diverses respostes de l'oboè, el mateix instrument canta una ben inspirada frase, significat que la dama accepta.

Tot seguit les flautes i el clarinet comencen la dansa; de mica en mica, tota l'orquestra hi entra. És una dansa gentil i airosa, en la qual els instruments de fusta fan de protagonistes. Un fort orquestral, però, la trenca i reprèn el diàleg, que ara revesteix un caràcter més dramàtic; la frase del cavaller, persistent, més i més apassionada, produeix un magnífic efecte en les trompes i en els violoncel·ls; tota l'orquestra la reprè en un fort esclat, revelant que els cors dels dos protagonistes ja bateguen a l'uníson.

La dansa torna i és ara objecte d'un gran desenrotllament; és una inspirada pàgina musical, construïda amb magnífics efectes de contrapunt que ens revelen que la tècnica del compositor esdevé més i més perfeccionada; d'altra banda, les contínues transformacions de l'aire de dansa tenen un agradable caire de catalanitat que ens transporta amb justesa a l'ambient camperol evocat per l'autor. L'aire de dansa pren més grandiositat, és entonat en fortíssim pels trombons i, de sobte, es trenca novament.

En un petit epíleg musical, que remata l'obra, el tema del cavaller apareix per darrera vegada. A la introducció havia estat un xic altiu; ara ja és completament endolcit: l'amor ha guanyat la partida i el diàleg arriba al seu terme.»

*Eduard Toldrà, director fundador de l'ORQUESTRA MUNICIPAL DE BARCELONA,
fotografiat amb Victòria dels Àngels.*

42110 -